

ÇUKUROVA'DA

MEMLEKET

On beş günde bir çıkar

Yıl : 1

Sayı 8 : 21

1 Kânunu evvel 1929

Tarihte Niğde «son»

Niğdeye gazel (şiir)

Cezair destanları

Taplı tedrisat

Mazide Adana

Ovada ateş (şiir)

Muallimler içtimarı

Anne (şiir)

İsmail Habîp

A. Remzi

Elif. Ha.

Eyyup Hamdi

Sevûk Tekin

H. Kökalp

H. Kökalp

Fiati 10 kurustur.

Nushası 10 k.

6 aylık : 130 k.

1 seclik : 240 k.

ÇUKUROVADA

MEMLEKET

İdarehanesi

Adana Muallimler
birliğinde dairei
mahsusı

Adana muntaka maarif eminliğinin himayesinde
On beş günde bir çıkar

Sayı : 8 — 21

1 Kânunuevvel 1929

Yıl : 1

Memleket intibaları :

Niğde'den notlar

— 3 —

Tarihte Niğde

- Geçenki nushadan mabul -

Kasım beye gelince : O da Mut civarında Osmanlılarla harp eder , Mağlûp olur . Uzun Hasana iltica , tekrar avdet , asker cem , yeniden harbeder , Daredede mağlûp olur , Silifkeye çekilir . Cem sultan vak'asında Osmanlı şehzadesiyle müştereken hareket,ona yardım eder . Fakat Cem'in Avrupalılara gitmesinden sonra o da Bayezidi saniye dehalet eyler . Kendisine İçel sancağı ihсан olunur . Vefatına kadar orada hükümet sürer . (10) İşte Sunguru yaptıran iki biraderin hayatları .

Fatih baktı ki bu Niğde tehlikelidir . Başka yerde mağlûp olan gidip orada hükümet kuruyor . Oranın kalelerini iyice tamir ettirerek Niğdeyi zaptedilemez , bir hale koymak istedi . Bu işe Karaman valisi İshak paşayı memur eylemişti . Paşa Niğdeye gitti . Kaleleri adam akıllı tamir etti . Artık bu şehrin hakikaten "gayri kabili zapt " olduğuna kanaat getirmiş olmalı ki kendisi Fatih'e karşı istiklâlini ilân etti .

Fatih'in de o sırada bin bir gâilesi vardı . Niğdeyle uğraşmadı . (11) Oynaklık nedir bilmiyen Niğdeliler kalelerinin yaptığı bu oynaklığı bilmem bilirler mi ?

Dördüncü Murat zamanındayız . Meşhur Abaza Paşa isyan etmiş , bütün Anadoluyu istilâ edecek bir vaziyet almıştır . Konyada Karaman emirül-ümerası olarak Sefer paşa namında biri bulunuyor . Mustafa ağa namında habis bir kethudası var . Zalim . Sonra paşanın iki bin Sekbanı var , Konya halkı onları beslemekten bıkmış . Nihayet halk isyan , kethudayı katleder ve paşayı Sekbanlariyle beraber defolup gitmeğe davet eylerler . Paşa havf içinde Sekbanlariyle Konya tuşarısına çıkıyor . " Küçük çayır " da karargâh kuruyor . Lâkin parasıyla bile bile Konyadan erzak alamıyor . Ne paşanın askerlerinden biri Konyaya girebilecek , ne Konyadan kimse paşanın karargâhına gidebilecek . Peki paşa ne yap-sın : " gidelim Niğdeyi zapt-edelim " diyor . (12) Zavallı

Niğde , Konyanın hincını senden çıkaracaklar !

Halbuki asi Abaza paşa da „Çopur Bekir” namındaki adamın Niğdenin zaptına göndermişti . Çopur Niğdeyi aldı . Lâkin casuslarile öğrendi ki Sefer paşa kendi üzerine geliyor . Derhal kuvvetlerle Niğdeden hareket etti . Ereğliye kadar gelmiş olan Sefer paşayı orada gafletten bastı . Sefer paşayı esir etti . Buğazına ip taktı . Bir atın karnına bukağdayarak yedeğe çekti . „Paşanın Sekbanları ” onu bu halde görünce :

— Sen bir asılacak herif idin , cezanı bul !

Deyu düşmandan evvel paşanın çadırını yağmaya başladılar . Zavallı paşa bağıyordu :

— Vah, nabekâr hainler , bunca zaman ibadullahın mallarını alıp size verdim, kendi buğazımdan kesüp sizi besledim , ve böyle kara günde ..”

Çopur Bekir paşayı fazla şöyletmedi . Ayaklarında zincirler, boynunda kement, Osmanlı padişahının beylerbeyisini Niğdeye böyle getirdi . Niğdelilere öyle teşhir etti , zaten daha Ereğlide esir aldığı zaman Abazanın reyini sormuş, ondan Sefer paşanın katli emrini almıştı . paşa Niğde kalesinin burcuna asıldı . (13) Niğdeliler günlerece o burçta yalnız bir cesedin sallandığını değil Osmanlı saltanatının aeziğinde sallanışını da ibretle temaşa ettiler !

Mecnun sultan İbrahim ha’li ve ihnak olunuyor. Dördüncü Mehmet yedi yaşında tahtta çıkarılmış . Sipahiler galeyanda , Sultan Ahmet cami-

inde içtima . Padişah katlini vesile yaparak vezir ve müftünün katlini talep ediyorlar . Ulema dahi yeniçerilere iltica . Yeniçeriler ile sipahiler arasında meşhur harp . Sipahiler mağlûp . Bir çokları maktul . Fakat yeniçeriler İsaanbulda hakim ve galip amma sipahiler de taşralarda kesretlidir . O feci sipahi katlinin intikamı alınmayacak mı ? Bu intikamı almak Niğdenin başına patladı . Niğdedeki Gürcü Abdünnabi sipahi intikamı davasıyle isyan bayrağını açtı : Niğde tarihinin büyük hadiselerinden birini doğuruyor !

Gürcü Nebi dördüncü Murat zamanında sipahi zorbalarının meşhurlarındandı . Sultan Murat zorbaları tenkil ettiği sırada saklanmıştı . Akrahasından Gürcü Mehmet paşanın delâletiyle, padişahın keyifli bir zamanında , boynuna çatal urgan bağlanarak huzura çıkarıldı: Kurbanlık koyundur, ister kesdirin , ister affedin denildi . Gürcü Nebi kalıplı , endamlı bir kabadayı olacak . Padişah :

— Bir kizafetli kâfirdir , varın kapucular kethudası eylesen , dedi . (14) Gürcü kurnazmış, o vazifede epeyce servet toplar . Sonra gider Niğde taraflarında büyük büyük çiftlikler alır . Serveti gittikçe artar. Lâkin İbrahimin hal’inden ve sultan Ahmet harbinden sonra kendisine de ihanetten korktu . Zaten sipahilerin intikamı için her taraftan tekliflere maruz kalıp duruyordu . Nihayet huruç etti : Niğde İstanbulu tehdide gidiyor !

Gürcü Nebi Niğde tışarına çadırlarını kurdu . Bu

dava uğrunda ölmek tehlikesine binaen karısını boşadı . Bütün emlakını satıp nakte tahvil etti . Katarlarla nakit vücuda geldi . Askerini hep kendi parasıyla besliyor . Her şey para ile satın alınıyor . Fokaraya kat'iyen zulmedilmiyor . (15) : Bütün Osmanlı tarihinin en âdil ehli hurucu Niğdeden çıktı demek !

Gürcü nebi bu debidebe ve adaletle menzil menzil harekete başladı . Her taraftan sipahiler kendine iltihak etti . Anadolunun bütün kuvvetlerini toplamış . İstanbul önüne varmıştı . Saray havf içinde . Vüzerâ ulema titreşip duruyor . Sadrazam mukabele için bütün Yeniçeri ve Sipahi kuvvetlerini alarak Üsküdar'a geçti . Lâkin Sipahiler kendi intikamlarını almak için gelen Gürcü Nebiden kalben memnundur . Sonra Gürcünün askerleri yeniçerilerle harp için gelmediklerini işaa eder . Yeniçeriler metrislerini tarke başladı . Gürcü Nebi yürüyürse İstanbul kuvveti derhal dağılacak . Ne kadar zaf varsa öte tarafta , ne kadar faikiyet varsa beri tarafa (16) : Ey Niğde , senin şimdiki sakin ve mütevazı manzarana bakanlar ne kadar aldanırlar , sen böyle gün geçmiş koskoca saltanatla onun payitahtını türetmişler !

İsmail Habip

Mehazlar :

(1) Bizim Maarif mecmuası numara : 1 " Hatır oğlu çesmesi " namındaki makale

(2), (3) İsmail Hakkı,ktibeler.

(4), (5) Halil Etem, İslami kitabeler . Tarihi encümeni mecmuaları .

(6) Memnuanın dördüncü nüshasında " Ak medrese " makalesine müraceat .

(7) keza aynı makale .

(8), (9) Halil Etem. " karaman oğulları hakkında vesaiki mahkuke " .

(10) Ahmet Rasim . Resimli ve haritalı Osmanlı tarihi .

(11) Şarl Teksiye , küçük Asya , mütercimi Ali Suat .

(12) , (13) Naima tarihi cilt : 2

(14) , (15) Naima tarihi cilt : 4

(12)Gürcü nebinin bu hareketinden dahi müsbet bir netice çıkmadı . Anadolu böyle kaç dafa İstanbul tehdit etmişti . Hükemetten bizar olan halk kaç kerre her hangi bir ehli hurucun bayrağı altına toplanarak Usküdarda ordugâh kurdu . Fakat hepsi de din ulemasının müfekkerlere bıraktığı vehme kurban olarak dağıldı . Gürcü nebinin askerleri de galipken ye karşılardaki İstanbul kuvveti ne yapacağını şaşırmuşken " ülüleme muhalefet edip beyhude kan akıtmanın manası ne ? " Dediler , ve rü'e'at bttiler ! (Naima tarihi , C : 4)

Memleket Şiirleri :

Niğde tasviri

[Hakkı hocanın şiir mecmuasında Niğde tasviri hakkında bir gazel ile onun bir de tahmisini görmüştüm . Gazel eski Üsküdar Mevlevi Şeyhi Ahmet Remzi efendinin ' tahmis te Hakkı hocanın dır . Gazeli aynen , tahmisten de iki kıt'ayı , baş muharririmizin Niğde mekale - leri münasebetile dercediyoruz .]

Gazel

Dadı haktr pek güzel abü havası Niğdenin
Dilküşa yerde kurulmuştur binası Niğdenin .

Bağü bostanında Cennetten nümune neş'e var
İşte bak sayfiyyeler darussefası Niğdenin .

Pek letafetli mevakidir hemen etrafı da
Zevkbaşıdır civarında kurası Niğdenin .

Hazreti Fettahın ihsanı güzel tüffacı [1] var
Al yanaklı pek sevimli dilrübası Niğdenin .

Ehli İslamın kadimi beldei zibasıdır
Şerteser dini eserlerle bakası Niğdenin .

Şehrini stıdadı var islâha himmet bekliyor
Mazheri tevfik ola Mirilivası Niğdenin .

A. Remzi

Tahmisten iki kıt'a

[Bu gazelin her beytine çü mısra ilave iderek Hakkı hocanın yaptığı tahmisten de yalnız son iki beyte ait olan iki parçayı , tahmisten bir nümune olarak dercediyoruz .]

Niğde hüsn ikliminin bambaşka bir dünyasıdır .
Bir mehasin mecmâi , zevku sefa mevasıdır .
Bağü dehrin nevsüküfte bir gülü ranasıdır ,
Ehli İslâmın kadimi beldei zibasıdır ,
Serdeser

Gerçi bir çok yerlerinde bun nevbet bekliyor.
Kabili imardır lâkin mürüvzet bekliyor .
Ehli servetten bir az gayret hamîyyet bekliyor .
Şehrini istıdadı var islâha himmet bekliyor .
Mazheri

(1) Elma manasıdır

Halk edebiyatından tettebbüler :

İzzet Efendi conku

— 4 —

Cezair Türkü ve destanları

— 1 —

Türk tarihinin en şanlı maceralarına saha olan yerlerden biri, belki birincisi Cezair sahilleridir. Çünkü orayı Türkler devlet kuvvetile değil kendi ferdî kudretleriyle aldılar. Akdenizin ufuklarından daha engin yürekli Türk «Serden geçti» leri Cezair sahillerinde ocaklar kurmuşlar, bütün civar devletleri sindirmişler, Akdenize hâkim olmuşlardı :

Bütün cihan deniz kahramanlarının en ulvisi olan Barbaros ta onlardan yetiştirdi. Akdenizin dalgaları hâlâ Cezair sahillerine çarparak o Türk dilâverlerinin muhteşem menkibelerini anlatır durur.

Uzun zamanlar varki Cezair bizden ayrıldı, yalnız tarihimizde kaldı. Lâkin o ülke yalnız tarihimizde kalmadı aynı zamanda edebiyatımıza da geçti, hem de asıl halkımızın edebiyatına.

Edebiyatlar ki milletlerin kalbinden ses verir, halk edebiyatı ki kalbin kalbidir, Cezair bu itibarla, tıpkı Tuna gibi, kalbimizin özüne sindi. Milletlerin böyle kalbine inen-

ler ki layemuttur: Cezairi artık hiç unutamayız.

Cezair sahillerinde Ocak kuran Türk Serdengeçtileri arasında saz şairleri de vardı. Zaten onlar hem şair, hem kahramandırlar. Bir ellerinde kılıç, bir ellerinde kalem, bir taraftan gemilerinin top-larile düşmanların yüreklerini patladırken, bir taraftan da sazlarının tellerinde şiir ve hamaseti titrettiler !

İşte onlardan Kara Hamza, Magripli oğlu, Kul Mustafa, öksüz Hâşî, Benli Ali... Bunlar pala buyukları, palalı kolları, tunç göğüsleri altında en hassas birer şair kabi taşıyorlar !

Bu hem kahraman, hem hassas : hem kuvvetli, hem duygulu : bu hem en şanlı maceraları yapan, hem yaptıkları maceraları edebiyata da hediye eden : bu çelikle ipekten yügrulmuş, gök gürlemesile bülbül nâhmesinden halk-olunmuş çok sevimli simaları karilerimize birer birer takdim ediyoruz.

İşte Kara Hamza : Vatanından ayrılıp oralara gitti, lâkin

gurbet elde yiğitlik yaparak,
Turna gibi hierettedi , lakin
av kuşu gibi şikârını pençeli-
yerek :

Eğer gurbet elde, eğer yatelde
Yiğit vardır kendi ismin söy-
letir
Göğsü gök turnam dipsiz göl-
lerde
Avcı vardır yavru bazın av-
latır .

Suya , Yaylaya , güzel man-
zaralara âşık Türk Cezairde de
güzel yerler gördü :

Hep bir yere gelmiş eroglu
erler
Elele vermiş " Babülbend " e
giderler
Cezair üstünde " Cenanfes "
derler
Soğuk sulu , gök sünbüllü
yayladır .

Ah o erlerin cenkleri : bir
gemi ile beş düşman gemisi
arasına girmekten perva et-
mezler , hem de o gemileri
kendî gemilerinin arkasına
bağliyerek götürmek şartı-
yla :

Girdik beş geminin ara yerine
Küffar mı dayanır top tüfek
zoruna
Kağı Reis olsa çatar birine
Oydul [*] asar baştan kıça
bağlatır .

Civar devletlerin sahilleri o
erlerin hücumlarıyla titrerdi :

Çoktur Cezairin veli kulları,
Daim Hakka niyaz eder dilleri
İspanya.yla Portekizin elleri
Vurup ateşlere yakıp yandırır.

O erler orada başka ne ya-

[*] Gemi halatı manna gelse gerek .

piyorlar diye sorma , işleri
hep cenk ve hamasetti :

Gazilerin yalın kılıç elinde,
Evvel Allah hak Muhammet
dilinde
Kara Hamzam eder Magrip
elinde
Daim bizim ahvalimiz böyle-
dir !

İşte Kara Hamzamın diğer
bir desnanı : Cezaire Türkler
nerelerden toplandı , orada
esir ettikleri kâfirleri nasıl
satarlar , o gemileri dış denize
nasıl açılır , İspanya kiralma
nasıl kan aglatırlar... Bunları
hep revan bir eda ile anlatı-
yor :

Urundan , Acemden sana ge-
lenler
" Kırklar " sende mekân tutal-
danberi ,
Kökte melekler tasvirin yazar
Küffarın bağrım yakaldanberi.

**

Gerçek evliyadır dört yanın
senin
Şehitler mahşerde akıtır kanın
Hesaplanmaz içiindeki küffarın
Gaziler götürüp sataldanberi !

**

Gazi gemilerin sende düzerler
Donanurlar dış denizde gezer-
ler
Bulduğu küffarın başın ezer-
ler
Mürtolup puta tapaldanberi .

**

Eflâke serçekmiş sol yuca
dağlar ,
Açılmış zin olup bağçalar ,
bağlar ,
İspanya kralı senden kan ağ-
lar

Tebiiye yazıları :

Toplu tedris

Asri terbiye , program ve tedrisatın çocukların tabiat ve hususiyetlerine azami derecede tetabuk etmesini zaruri buluyor . Son zamanlarda mektep ve tedrisat sahasında yapılan bütün inkilâplar hep bu ihtiyaçlardan mülhemdir . Toplu tedrisi de bu meyanda kaydebiliriz . Toplu tedris sistemiai ilmi bir surette müdafaa ile resmen kabulüne müessir olan Berthold Otto olmuştur . Toplu tedris alâka merkezi olarak alınan bir mefhum , mevzu etrafında

Tacim tahtım ataldanberi !

Kara Hamza,m eder andım
ağladım
Geçdiğim yerlerde methin cy-
ledim
Yedi başlı ejderhaye benzettim
"Yalı büreları" nı yapaldan-
beri !

Oh, Kara Hamza yedi başlı ejderha gibi kimseyi sahillerine yaklaştırmayan o yedi bürçlü kalenin mazgalı pençerelerinden bu destanları afaka karşı nasıl gür bir sesle okuyordun ve kim bilir denizin dalgaları bile seni nasıl huşu ile diliyordu !

- Sonu var -

ELİF. HA

diger bütün dersleri teksif ederek toplu bir halde tedris etmekten ibarettir . Toplu tedris tabiatı , hayat , muhit, mektep , vatan ve ya aileden alınmış bir mevzuu , esas mefhumu kendine mihver ittihaz edindir . Dersleri alâka merkezi olarak alınan esas mefhum etrafında toplar , intizaç ettirir . Toplu tedrisi bir misalle arz edelim: Meselâ çiftlik mevzuu alâka merkezi olarak alalım . Kıraatta çiftliğe ait yazılmış bir parça okuduluş imâda aynı mevzuu dikte ederiz ; ezberde çocuklara çiftlik hayatını tasvir eden bir parça ezberledilir ; tahirde çocuklara çiftlik hayatını tasvir ettiririz ; sarfta çiftlik hayatından canlı misallar alırız ; hesapta çiftlik haytı fenni cephelelerden tethik edilir . çiftliğin hayvan , amele , mahsülleri , makine ve diger aletleri , sarfiyat ve varidatı hesap ettirilir , hende seden ekin tarlaları , bağ , bahçe , harman yeri , tesisat ve saire mesahe ettirilir; tabiat tetkikinde çiftliğin tabiat , ziraat ilm ve fenni noktai nazarından tetkik ettiririz; tarihte çiftçiliğin tarihi safhası, coğrafyada muhtelif memleketlerdeki çiftçilik trezlâriyle

mukayeseler yaptırır, idhalat ve ihracata olan tesiri araştırılır ; yurdbilgisinde çiftçiliğin kanun ve devlet karşısında ki adli hukuku araştırılır ; ahlâki müsahabelerde çiftliğin kıymet ve hizmetlerine temas edilir ; el işi ve resimde çocuğu çiftlik hayatından bir şey yaptırılır , tersim ettirilir , musikide çiftçiliğe ait yazılmış münasip bir parça belledilir .

A — Toplu tedrisin faydaları :

1 — Ders mevaddı arastında tabii bir bağlantı ve kaynaşma temin ediyor . Toplu tedriste her ders istiklalini muhafaza tabii istikametini takip etmekte aynı zamanda diger ders mevaddiyle elele yürüyüp ilerlemektedir. Birden beşe kadar dersler basitten mürekkebe doğru inkişaf eder , dersler yekdiglerine istinat eder . Sınıf dersleri arasındaki bağlantı ve münasebetleri gözetmek ne derece zaruri ise aynı sınıf dersleri arasındaki münasebetleri gözetmek te o nispette zaruri dir . Toplu tedris dersler arasındaki ufki ve şakuli münasebetleri ehemmiyetle gösterir . Toplu tedriste çocuklar toplu , muntazam malûmat ediniyor , insani kudret ve şahsiyeti inkişaf ediyor , çocuk dersleri , en tabii vaziyetinde, bütün ananatile kav-

riyor , öğrendiklerine hakim oluyor , hayata intibahta güçlük çekmiyor .

2 — Toplu tedris çocukların seviye ve ruhiyatına son derece mutabik gelen bir sistemdir ; bu sistem çocukların seviye , ruhi ihtiyaç ve temayüllerine bilhassa itina eder . Çocukların insiyak ve alâkalarından en tabii imkânlar dairesinde istifade etmek ister . Hakikat her hangi bir mevzu toplu tedris sistemine göre tetkik edildiğinde dersin muhtelif safhaları üzerinde yeni yeni hakikat ve hususiyetler karşısında kalan çocuk mevzua içten gelen bir istek , tavî alâka ve faaliyetlerle sarılır , hakikatları zati mesaisiyle keşfeder , ders kemmiyet itibariyle kaybettiğini keyfiyet itibariyle telâfi eder .

3 — Toplu tedris hayat , muhit , mevsim, tabiat, şahsi müşahede ve faal usule istinat ettiği için çocuk şeniyetlere doğrudan doğruya temas imkânını buluyor , hayat , tabiat ve hakikatlarla baş başa kalıyor , feyizli ilhamlar alıyor , insani kudsiyetlerini kullana kullana yaşayarak aydın fikirler ediniyor , bu suretle çocuk kendi tahsil , terbiye ve tekamülünün doğrudan doğruya amili oluyor .

B. Mahzürleri :

1 — Toplu tedriste çocuk 1 , 2 , 3 , 4 gün , hatta hafta sistem icabı aynı mevzu üzerinde tevekkuf edeceğinden çabuk usanıyor . Çocuk ruhunun tenevvü ve değişikliğe şiddetli ihtiyacı var .

2. — Toplu tedris sisteminde programdan muayyen mevzular alâka merkezi ittihaz etmek mecburiyetindeyiz ; tedrisatın mihverini bu mevzular teşkil edecektir . Bu suretle programın bazı noktalarında sistem icabı fazla tevekkuf etmek mecburiyetindeyiz . Mezkûr noktalar hakkında çocuklar bihakkın tenevvür ederler : programın bazı noktalarını gelişigüzel geçmek mecburiyetinde kalırız . Meslekî inceliklere vâkıf bir arkadyş mezkûr noktaların aydınlanmasına ve kuvvetlenmesine imkânların son haddine kadar himmet edebilir . Fakat günden güne açılan boşluklar kemmiyet ve keyfiyet itibariyle maalesef o kadar büyür ki bu boşlukları çocukların lehlerine doldurmak bir türlü mümkün olamaz [bilhassa acemi , vaziyete hakim olmayan ellerde] . Mes'ele çocukların ruhi hususiyetleriyle de mukayyettir . Sınıf , seviye , derslerin umumî revîşi , temrinler , zaman , tatbik edilen usul ve prosede , muallimin mesleki şahsiyet ve mehareti , v. s. bu boşluk üzerinde müspet

veya menfi tesirler yapabilir.

Mes'elenin nezaketi toplu tedris sistemini tatbikte ne kadar ihtiyatlı hareket etmemizin zaruri bulunduğunu bedahet derecesinde gösterir.

3 — Toplu tedris sisteminde sınıf , seviye , muhit , mevsim , vatan , millet ve çocuklarımızın hayatî ihtiyaç ve hususiyetlerine göre yazılmış kitap ve rehberler , manzumeler , güfte ve beste itibariyle ihtiyaca uygun musiki parçalarına , ders aletleri , tatbikat bahçeleri , akvarium , laboratuvar , müze , kütüphane tenezzühler , hayvanat bahçelerine , dikiş odası gibi bir çok hususlara şiddetli ihtiyaç var . Bunlar , bütün şeraitiyle temin edildiği takdirde toplu tedris sistemini tatbikte daha iyi muvaffak oluruz , aksi takdirde toplu tedris sistemini tatbik edecek olan hocanın vaziyeti müşkülleşmiş olacağı tabiidir . Toplu tedris sistemi meslekî hads ve malumatla mücehhez muktedir muallimlere şiddetli ihtiyaç arzeder . Toplu tedris sistemi ehli tarafından tatbik edilmediği takdirde çok mahzûrlüdür .

Alâka merkezini teşkil edecek olan mevzular nasıl olmalı ?

1 — Muhiti hayatî hadiselerden alınmalıdır . Alâka merkezini teşkil edecek mevzular imkân nisbetinde muhitileşmeli , vatanî , millî

mevsimi olmalı , şahsi müşahede ve tecrübelerle istinat etmelidir . Ancak bu suretle çocuklar mevzularla alâkadar olur , bütün insani kudretlerini işleterek inkişaf ettirirler .

2 — Mevzular yaş ve seviyeleriyle mütenasip olmalıdır .

Seviyenin fevkında olan mevzular çocukları alâkadar edemez , fikriyatını karıştırır , dersleri aydınlıkla kavrayamaz . İlhamlar içerisinde bogulur , mevzular . 1 - 5 nci sınıfa doğru seviye ve imkânların hususiyetlerine göre basitten mürekkebe doğru tedricî bir tekâmül safhası arzedecektir .

Mevzuların şekli mahiyeti , kemmiyet ve keyfiyeti , şumul ve tazammun seviye ve imkânlarla mukayyettir . Hangi mevzuları seçeceğiz ! Her bireri üzerinde ne kadar duraklayacağız ! Verilecek cevap seviye ve imkânların hususiyetlerine göre taayyun eder .

3 — Mevzular arasında tabii bir teselsül , insicam ve bağlantı bulunmalıdır . Toplu tedris sisteminde dersler birbirinin yardımcısı , yekdigesinin eksik , zayıf kalan noktalarını tamamlamakla mükelleftir . Muallim mevzuu tesbit etmezden evvel ufkî ve şakolî münasebetleri , muhit , mevsim ' maddî ve ruhî (manevî) imkânlar vazif ve keskin bir hasdle kavramak mecburiyetindedir . Muallimin mevzua mutlak bir hakimiyeti

bizzarur mutlak , bir muvaffakiyet temin edemez ; muallim muvaffak olmak için aynı zamanda çocukların seviyelerini , zemininde ehemmiyetle gözetmet mecburiyeti karşısında'dır .

4 — Mevzulr çocukları istekli faaliyetlere sevkedecek derecede canlı ve alâkalı olmalı . Her dersin terbiyevî olması için çocukların bütün insani kudretlerini işletmesi , feyizli mümâreseler halinde tekâmül ettirmesi zaruridir . Toplu tedris sisteminde tavî alâka , insiyak , uzvî ve ruhî ihtiyaçları gözetmek mecburiyetindeyiz . muallim dersleri tavî alâka ve faaliyetlere bağlayacaktır . Toplu tedriste kabli müşahede , zatî faaliyetlerin çok mühim bir mevkii vardır . mevzu intihabında muallim zaman ve yerine göre talebelerin arzu ve takdirlerine de muracaat edebilir , etmelidir de .

5 — Toplu tedris sisteminde temrin , tekrar , tecrübe müşahhasat , el işi , resim , kır gezintileri , kolleksion , tatbikat , nebatat ve hayvanat bahçeleri , akuarium , müze ; ateliye , laboratvar , kütüphane , sergilerden lüzümü derecede istifade etmeyi bilmeliyiz .

Niğde : Eyup Hamdi

1 Bunu " derse hazırlıklar " başlıklı mekalemiz takibede olacaktır . E. H

cenubî Anadolu tarihinden yapraklar:

1

mazide adana

16

Mısırlı istilâsı

— 3 —

Nizip harbi

* Nisip » harbi sekiz senedir devam eden Mısırlı istilâsının kat'i neticesini tayin edecekti . İbrahim paşanın Akâyi zaptı 1247 de vukua gelmiş , şimdi Nizip harbi ise 1255 (1839) haziranında başlıyor . Binaenaleyh Mısırlılar sekiz senedir Suriye ve Adanayı işgal etmiş bulunuyorlardı . Bu harp bu sekiz senelik maceraya nihayet verecekti .

Malatyada bulunan Hafız Paşa cenuba doğru , Halepte bulunan İbrahim paşa da şimala doğru hareket etti . İki ordu Nizipte karşılaştı . « Tarihi Ata » sahibi Tayyar zade Ahmet Ata bey de bizzat Hafız paşa ordusunda bulunuyordu . Fırat,ta Hitit papuçlarına benzeyen kayıklar vardır . O zaman bunlardan yalnız bir dane olacak ki « bütün ordu salapurya şeklinde ve andan büyüke bir zevrak ile nehri mürur etti » diyor . (1)

Ordu güc belâ Nizibe varıp

tahassüt etti . Meşhur Molteke de erkânı harbiye hizmetinde bulunuyordu . Alman zabiti Nizipte cesim bir tabye yaptırdı . Bizim baş kumandan Hafız paşa da büyük bir çadır diktirdi : ordudaki müftiler için !

Serasker ve başkumandan hacı hoca duasile zaferi kazanacağına emindi . Malatyadan hareket ederken Antasya , Harput , Diyarbekir , Sivas , Tokat , Zile ve daha sair bir takım beldelelerdeki müftiler içi mahsusan tatarlar çıkararak orduya davet etmişti . Nizipteki kocaman çadıra yerleşen bu ulemayı kiramanın vazifesi ordudaki kumandan , zabitan ve askerlerin rüyalarını tabir etmekte . « Orduyu hümayuda kesreti eklü şürpten hasıl olan hararetle görülen rüyalar ulemayı meclûbine tabir ettirilmekte olduğu hayretle görülmüştü ! » (2)

Bu ulema yalnız ruyalara karışsa iyi , ordunun mukadderatına da hakim olacak va-

ziyet almışlardı . Harp zamanını tayin , eşref saati bulmak için Hafız paşa onların reyine müraceat ediyordu . Nitekim bir cuma günü bizim ordunun vaziyeti düşmanı mağlûp edecek bir vaziyette idi . Molteke bu hali iyice görmüş , düşmana hemen hücum edilmesini tavsiye etmişti . Lâkin ulema mübarek cuma günü harp olmasına itiraz ettiler . Harp ertesi güne kalınca düşman da vaziyeti tashih eyledi . (3)

Gece gene çok mühim bir fırsat zuhur etmişti , Suriyelilerin Mısır istilâsından memnun olmadıklarını , mütemadiyen isyanlar çıkarmakta olduklarını yazmıştık . Hatta Sultan Mahmut bu Nizip harbi için tedarikât yaparken Suriyenin bu vaziyetine de bel bağlamıştı . İbrahim paşanın ordusunda ki epeyce mühim Suriyeli asker vardı , bunlarla irtibat temin olundu . Bizim ordu gece bir baskın yapınca karanlıktan bilistifade Suriye askeri de bizim tarafa geçecekti . Erkân harbiye buna karar verdi . Lâkin ulema gene itiraz ettiler . « Devleti Aliye ordusunun şanına öyle leylek ve nagihan haydutlar gibi karanlıkta harbetmek yakışmaz ! » dediler . O fırsat ta böyle kaçtı . (4)

Ertesi gün pek kanlı olarak başlayan harp dört saat devam etti . Hafız paşa ordusu müthiş surette mağlûp oldu . Dört

bin telefât , on iki bin esir verdi . (5)

Osmanlı ordusunun ne kadar aptalca idare edildiğini anlamak için Tarihi Atanın anlattığı bir casusluk vak'ası çok dikkate şayandır : Karakol çavuşu iki çıplak kimse yakalıyor . Bunlar Hafız paşayı görmek istiyor . Müverrih Ata da bizzat hazır . Çıplaklar , iki saat uzaktaki « Mezar » köyünden olduklarını , değirmene un götürürlerken Mısır askreleri tarafından yakalanmış olduklarını , istievap edildikten sonra döğülüp soyulduklarını anlatıyorlar .

Hafız paşa , vah vah , diyerek bu çıplakların geydirilmesini , ihsan verilmesini , zararları tazmin edilerek salimen köylerine iadesini emrediyor . Ata bey de eskiden o havalıyı tannıyım , o köylerde ne bu renkle , ne bu şivede insan olmayacağını , bunların casus olduklarına kat'iyyen kani bulunduğunu anlatıyor :

— Bu gece burada kalsınlar , yarın tahkikat yapılır , dedikleri doğru ise bir gecelik misafiretten bir şey çıkmaz , değilse casus oldukları anlaşılır diyor .

Bundan daha mantikî , daha tabii bir teklif , ve bunu kabulden daha basit bir hareket olabilir mi ? öyle iken Hafız paşa kızıyor :

« Sus , böyle çocuklar bizim gibi nice mesalihi seniye-

yede bulunmuş emekdarlara akıl mı öğretecek ? » diyor , ve çiplakları salveriyorlar.

Her şey olup bittikten , ve seneler geçtikten sonra , bir gün bir tesadüfle anlaşılıyor ki o iki çiplaktan biri Mısır ordusunda kaymakam Hürşit bey , diğeri de bir binbaşı imiş . İbrahim paşa onları köylü kıyafetile bizim orduya göndermiş . Biri iyi gözleme, diğeri de iyi börek yapıyor-muş . Ucuz da satıyorlar . Bizim zabıtlarla dost oluyor-lar . Birinin adı İzzet ağa , diğेरinin Ahmet ağa . Malat-yadan itibaren Nizibe kadar bizim orduya böyle közleme ve börek yedire yedire , ve tabii bizim ordunun iç üüzünü İbrahim paşaya bildire bildire geliyorlar . (6)

O gece de böyle bir tedbirle, ve Hafız paşanın elile , kendi ordularına gönderilmiş oluyor-lar .

Bundan tam doksan bir se-ne evvel cereyan eden o kanlı melhamanın hatıratını hâlâ unutmamış gibi duran Nizip tepeleri el'an bir ordu baş kumandanının bu hamakatlere hayran hayran bakmak-tadır !

Nizip,te bu feci mağlûbiyet cereyan ederken İstanbulda da sultan Mahmut vefat etmiş yerine sultan Mecit geçmişti . genç Padişahın ilk işi ordu kumandanı Hafız paşa ile do-nanma kumandanı Fevzi pa-

şaya birer emirname gönder-mek oldu : Hafız paşaya mu-hasamattan vaz geçmesini , Fevzi paşaya da artık ilerle-memesini emrediyor , Mehmet Ali paşayı affeylediğinden bu lütfunun kendisine bildiril-mesini yazıyordu . (7)

Halbuki her iki paşa bu emirleri alamadı . Bir tarafta Nizip felâketile ordu mahvu nabut olurken, diğेर taraftan kapudanı derya Fevzi paşa da bütün donanmayı götürüp Mehmet Ali paşaya teslim edi-yordu !

Sevük Tekin

Mehazlar :

- (1) Tarihi Ata C.3-S-131
 (2) " " " S-133
 (3) . (4) , (5) Ahmet Pasım Resimli ve haritalı Osmanlı tarihi
 (6) Tarihi Ata C.3-S-202
 (7) Ahmet Rasım Resimli ve haritalı Osmanlı tarihi .

Şiir :

Ovada ateş

Akşamdanberi yanan bir ateş karşısında
 Dışlerin çarpa çarpa , litreyerek ısın da
 Dört gözle bekliyedir ufkun aydınlığını . . .
 Kalbinde emellerin solgunlaşan yığını ,
 Gözlerinde gurbelin acı hatırası var .

. . . . Son yıldızlar sönerken silindi karanlıklar ,
 Köyün yamaçlarından indi ayak sesleri ...
 Sabah rüzgârlarının zehirli nefesleri
 Uykusuz gözlerinde yaşlar biriktiriyor ,
 Tüfen alev uçları gözlerine giriyor .

Yüreğine işlemiş üzüntüsü yılların :
 Bilmem var mı senin de beklediğin bir yarın ?
 Bir yarın ki soldurur ümit içinde bizi ,
 Bir yarın ki avntur onunla kendimizi ,
 Saadeller bekleriz yorgun hayatımızdan .

Sana kimse yar değil : Ne çiğci ne de çoban :
 Hicran içinde ölüm nasibin olsa gerek
 Bir ateş karşısında üşüyüp litreyerek . . .
 Kaç yıldır özlediyorsun ayırdığın diyarı :
 Sana yoldaş oluyor son bahar sabahları , . .

Hamdi Gökalp

Şiir :

Ovada ateş

Akşamdanberi yanan bir ateş karşısında
 Dişlerin çarpa çarpa , litreyerek ısın da
 Dört gözle bekliyedür ufkun aydınlığını . . .
 Kalbinde emellerin solgunlaşan yığını ,
 Gözlerinde gurbelin acı hatırası var .

. . . . Son yıldızlar sönerken silindi karanlıklar ,
 Köyün yamaçlarından indi ayak sesleri ...
 Sabah rüzgârlarının zelürden nefesleri
 Uykusuz gözlerinde yaşlar biriktiriyor ,
 Tüfen alev uçları gözlerine giriyor .

Yüreğine işlemiş üzüntüsü yılların :
 Bilmem var mı senin de beklediğin bir yarın ?
 Bir yarın ki soldurur ümit içinde bizi ,
 Bir yarın ki avntur onunla kendimizi ,
 Saadeller bekleriz yorgun hayatımızdan .

Sana kimse yar değil : Ne çiğci ne de çoban ;
 Hieran içinde ölüm nasibin olsa gerek
 Bir ateş karşısında üşüyüp litreyerek . . .
 Kaç yıldır özünüyorsun ayrıldığın diyarı :
 Sana yoldaş oluyor son bahar sabahları . . .

Hamdi Gökalp

Maarif haberleri :

Muallimler içtimalı

Yeni ders senesinin ilk umumi ve resmi muallimler içtimalı teşrini saninin 22 inci cüma günü İstiklâl mektebi salununda yapıldı . Adana merkezinde bulunan , ilk ve orte , bilumum muallimler davete tam vaktinde icabet etmişlerdi .

Maarif emini İsmail Habip B. davetteki maksadı izah ederek bir saattan fazla süren samimi bir hasbihâlde bulundular . Mesleke ait bu izahatı , salunu tamamen dolduran iki yüz kadar muallim alâka ve dikkatle dinlediler .

Meslektaşların daha kuvvətli ve ahenktar bir tesanüt kütlesi teşkili için icap eden esasları temhit ederek başladığı bu hasbihâlde Habip B. mesleki alâkadar eden bir çok noktalara temas eyledi .

Terbiye ve tedris esasları , inktılabımız karşısında muallimlerimize düşen vazifeler, muhite ve halka karşı alınacak vaziyetler , Millet mekteplerinde bilhassa irşat noktasından gösterilmesi lâzım faaliyetler , ve sair bu gibi hayati hususat hakkında yapılan bu hasbihâl çok faydeli oldu .

Maarif emininin nutkundan sonra İstiklâl mektebi talebeleri tarafından bazı nümerolar yapılmış , muallimler eyi bir gün geçirmişlerdir .

Karilerimize

Evvelki nüshamızda vadettiğimiz Dünder B. in Çukurova iktisatıyatına ait mekalesini , muharririn hastalığı dolayısıyla , neşredememiştik . Gelecek nushadan itibaren bu çok faydeli mekaleleri bir seri halinde neşre başlayacağız .

Küçük fıkralar :

Doktor daha akıllı!

Bir doktorun tabelesinde birinci muayenenin yüz , ikincinin elli kuruş olduğu yazılmış .

Bir Kayserili kurnazlık yapmış , içeri girince diyor ki :

— Doktor işte gene geldim .

Bu suretle muayeneden sonra tabii elli kuruş vermiş . Fakat doktor daha kurnaz çıkmış :

— Peki yeni reçeteye hacet yok evvelkine devam edin !

Çocuk Şiirlerinden :

Anne !

Yaşım bastı yediye
Mektebe girsem diye
Sabrun tükendi , Anne !

* * *

Yüzüme haykırmadın ,
Hatırını kırmadın :
Yüregim şendi , Anne !

* * *

Ayrı olmalı yerim ,
Ben bir masa isterim :
Hergün yazım var Anac!

* * *

Vazifemi yazarsam ,
Dersimi hazırlarsam
İçim ferahlar Anne ! . . .

929

İlamdi Gökalp

İlan ücretleri

Tam sahifa 12 , nısıf 7 ,
sülüs sahifa 4 liradır . Senelik
abonelerden , sahifa nisbe-
tine göre , yüzde ondan yir-
miye kadar tenzilat yapılır .

Küçük Fıkralar :

Karı istirahattayse..

— Öğle yemeğinden sonra
istirahat mutadınız mıdır ?

— Bizim ki öğleden sonra
bir saat uyur .

— Sizinki kim ?

— Bizim karı canım .

— Peki amma ben senin
istirahat edip etmediğini
soruyorum , karının değil .

— Yahu ne kalın kafalısın,
karım bir saat uyur demek
ben de bir saat istirahat ede-
rim demektir !

Küçük Fıkralar :

Lâtime mi ?

Yahudinin biri kabadayı
bir Türke satmış , adam
akıllı dayak yemiş ; fakat hiç
istifini bozmadan soruyor :

— Bana bak , bu yaptığın
lâtime mi ciddi mi ? .

— Elbet ciddi .

— Öyleyse zarar yok .
Yoksa ben böyle lâtimeyi sev-
mem !

280

Türkiye İş Bankası

sermayesi 4 milyon

En faal ve en millî bankamız

Çocuk kumbaraları ile

Bu en büyük iktisat müessesemiz her ailenin bir babası oldu.

Her türlü muamelemizi

Bu Millî bankamızla yapmalıyız ve her aile olan çocuğuna
bir kumbara almalıdır.

Telgraf adresi : Ankara merkez için : "TAB"
Şubeler için : "İS"

Türkiye Ziraat Bankası

Adana mensucat Fabrikası

Kaput bezleriyle ipikleri

Gayet dayanıklı sağlam , ucuz ve emsâline faikdir

Adanadaki fabrikaya , diğer her yerde Ziraat Bankasına müracaatla
nümuneler görülebilir

Telgraf adresi : Adana Batık

Posta kutusu : 67